

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะ แห่งศตวรรษที่ 21*

ACTIVE LEARNING FOR DEVELOPING 21ST-CENTURY SKILLS

ชนากานต์ ร่มศรี

Chanakan Romsri

โรงเรียนเทศบาลวัดเวฬุวัน สังกัดสำนักงานการศึกษา เทศบาลเมืองร้อยเอ็ด

Wat Weluwan Municipal School, under the Office of Education, Roi-Et Municipality, Thailand

Corresponding Author's Email: Chanakanromsri@gmail.com

วันที่รับบทความ : 24 สิงหาคม 2568; วันที่แก้ไขบทความ 5 กันยายน 2568; วันที่ตอบรับบทความ : 7 กันยายน 2568

Received 24 August 2025; Revised 5 September 2025; Accepted 7 September 2025

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งอธิบายแนวคิดและการประยุกต์ใช้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปรับเปลี่ยนการเรียนรู้จากรูปแบบการสอนเชิงรับไปสู่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เนื้อหาครอบคลุมทั้งแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน กลยุทธ์การจัดกิจกรรม ผลลัพธ์และประโยชน์ ตลอดจนข้อจำกัดและแนวทางการพัฒนา Active Learning ช่วยส่งเสริมการคิดขั้นสูง การทำงานร่วมกัน ภาวะผู้นำ ความคิดสร้างสรรค์ และการรู้เท่าทันดิจิทัล ขณะเดียวกันยังเพิ่มแรงจูงใจและความรับผิดชอบในการเรียนรู้ รวมทั้งเชื่อมโยงทักษะกับการทำงานและการใช้ชีวิตจริง บทความนี้สรุปว่า Active Learning ไม่ใช่เพียงเทคนิคการสอน แต่เป็นกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษาที่มุ่งเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นทิศทางอนาคตของการศึกษาในการสร้างผู้เรียนที่มีคุณภาพและพร้อมเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคใหม่

Citation:

* ชนากานต์ ร่มศรี. (2568). การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21.

วารสารส่งเสริมและพัฒนาวิชาการสมัยใหม่, 3(5), 412-424.

Chanakan Romsri. (2025). Active Learning For Developing 21st-Century Skills.

Modern Academic Development And Promotion Journal, 3(5), 412-424.;

DOI: <https://doi.org/10.>

<https://so12.tci-thaijo.org/index.php/MADPIADP/>

คำสำคัญ: การเรียนรู้เชิงรุก, ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21, การมีส่วนร่วมของผู้เรียน, การจัดการเรียนการสอน, การศึกษาอนาคต

Abstract

This article aims to explain the concept and application of Active Learning in developing 21st-century skills, highlighting the shift from passive teaching approaches to student-centered, participatory learning. The content covers relevant theories, the roles of teachers and learners, instructional strategies, benefits and outcomes, as well as challenges and recommendations for improvement. Active Learning enhances higher-order thinking, collaboration, leadership, creativity, and digital literacy, while simultaneously increasing motivation, responsibility, and the ability to link knowledge with real-life situations. The article concludes that Active Learning is not merely a teaching technique but represents a new educational paradigm that places learners at the center and reflects the future direction of education in preparing quality learners who are capable of addressing the challenges of the modern world.

Keywords: Active Learning, 21st-Century Skills, Student Engagement, Instructional Management, Future Education

บทนำ

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นช่วงเวลาในโลกกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนจำเป็นต้องพัฒนาและปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการใหม่ของผู้เรียนและสังคมในอนาคต การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) จึงได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง เนื่องจากเป็นแนวทางที่มุ่งให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มากกว่าการรับสารเพียงฝ่ายเดียว (Bonwell & Eison, 1991) แนวทางนี้ถือเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการเรียนรู้เชิงรับ (Passive Learning) ไปสู่การเรียนรู้ที่กระตือรือร้นและมีความหมาย

ในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนจำเป็นต้องมีทักษะที่ซับซ้อนและหลากหลาย เช่น การคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมทั้งความสามารถในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตและการทำงานในโลกยุคใหม่ (Trilling & Fadel, 2009) การเรียนการสอนแบบเดิมที่เน้นการบรรยายและท่องจำไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการเหล่านี้ได้อย่างเพียงพอ เพราะผู้เรียนมักจะมีบทบาทเพียงผู้รับข้อมูล ไม่ได้ฝึกคิด วิเคราะห์ หรือนำความรู้ไปประยุกต์ใช้จริง (Prince, 2004)

ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการสร้างการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันสร้างองค์ความรู้ในชั้นเรียน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสมรรถนะที่จำเป็นต่อการเผชิญกับโลกยุคใหม่ (Freeman et al., 2014)

วัตถุประสงค์ของบทความนี้คือเพื่ออธิบายแนวคิดและความสำคัญของการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) วิเคราะห์ความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกกับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 รวมถึงเสนอแนวทางการประยุกต์ใช้ Active Learning ในบริบทการศึกษาไทยและต่างประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการในอนาคต

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิด Active Learning

ความหมายและลักษณะสำคัญ

Active Learning หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ในกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นการอภิปราย การแก้ปัญหา การทำงานกลุ่ม หรือการลงมือปฏิบัติจริง โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างองค์ความรู้และทักษะที่ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ในสถานการณ์จริง (Bonwell & Eison, 1991) ลักษณะสำคัญของ Active Learning คือ การเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Learner-Centered), การกระตุ้นให้เกิดการคิดเชิงลึก (Deep Learning), การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) และการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง (Prince, 2004)

รูปแบบและกลยุทธ์การสอน

Active Learning สามารถนำไปประยุกต์ใช้ผ่านหลากหลายรูปแบบและกลยุทธ์ เช่น

การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) มุ่งเน้นให้ผู้เรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายร่วม โดยอาศัยการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบ (Johnson, Johnson, & Smith, 1998)

การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem-Based Learning: PBL) เป็นกลยุทธ์ที่ให้ผู้เรียนเผชิญกับปัญหาจริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริง เพื่อฝึกการคิดเชิงวิเคราะห์ การสืบค้นข้อมูล และการแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ (Hmelo-Silver, 2004)

การเรียนรู้โดยใช้โครงการเป็นฐาน (Project-Based Learning: PjBL) เน้นให้ผู้เรียนสร้างผลงานหรือโครงการที่มีความหมาย โดยเชื่อมโยงความรู้กับสถานการณ์จริง และฝึกการวางแผน การทำงานเป็นทีม และการนำเสนอผลลัพธ์ (Thomas, 2000)

2. ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี ทำให้ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องมีทักษะที่หลากหลายเพื่อรับมือกับความท้าทายใหม่ ๆ ซึ่งองค์การ OECD และ Partnership for 21st Century Skills (P21) ได้เสนอกรอบทักษะสำคัญดังนี้ (Trilling & Fadel, 2009)

การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา (Critical Thinking & Problem Solving) ผู้เรียนต้องสามารถวิเคราะห์ข้อมูลอย่างมีเหตุผล และตัดสินใจบนพื้นฐานของหลักฐาน รวมทั้งแก้ปัญหาที่ซับซ้อนได้ (Facione, 2011)

การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน (Communication & Collaboration) ความสามารถในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ การใช้ทักษะการฟัง การพูด และการทำงานร่วมกับผู้อื่นที่มีความหลากหลาย (Dede, 2010)

ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity & Innovation) การคิดนอกกรอบ และสร้างสรรค์วิธีการใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองต่อปัญหาหรือความต้องการในอนาคต (Robinson, 2011)

การรู้เท่าทันดิจิทัลและสารสนเทศ (Digital & Information Literacy) ความสามารถในการเข้าถึง วิเคราะห์ ประเมิน และใช้ข้อมูลดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้และการทำงาน (Eshet-Alkalai, 2004)

3. กรอบแนวคิดการบูรณาการ Active Learning กับการพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

Active Learning มีศักยภาพสูงในการบูรณาการกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 เนื่องจากกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การทำโครงการ การอภิปราย และการแก้ปัญหา ล้วนกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้การคิดเชิงวิพากษ์ ฝึกการสื่อสาร การทำงานร่วมกัน และสร้างนวัตกรรม นอกจากนี้ การนำเทคโนโลยีมาสนับสนุน Active Learning ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัลและสารสนเทศ (Freeman et al., 2014)

กรอบแนวคิดนี้สามารถอธิบายได้ว่า Active Learning เป็น “กลไก” ที่เชื่อมโยงระหว่าง **วิธีการเรียนรู้** (Learning Approaches) กับ **ผลลัพธ์การเรียนรู้** (Learning Outcomes) โดยผลลัพธ์คือทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีเพื่อรับมือกับสังคมยุคใหม่และการเปลี่ยนแปลงของโลก (Zubaidah, 2016)

แนวคิดการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกหรือ Active Learning เป็นการเปลี่ยนกระบวนทัศน์การเรียนรู้จากการรับสารแบบเจียบเชิงรับไปสู่การมีส่วนร่วมของผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้ฟังแต่กลายเป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองผ่านการลงมือปฏิบัติ การอภิปราย และการทำงานกลุ่ม ลักษณะสำคัญของการเรียนรู้แบบนี้คือการเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง การกระตุ้นให้เกิดการคิดเชิงลึกและการเรียนรู้ที่มีปฏิสัมพันธ์ ซึ่งสามารถประยุกต์ใช้ได้หลายรูปแบบ เช่น การเรียนรู้แบบร่วมมือที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำงานเป็นทีม การเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานที่ฝึกการคิดวิเคราะห์และแก้ปัญหา และการเรียนรู้โดยใช้โครงการที่เชื่อมโยงความรู้เข้ากับการปฏิบัติจริง ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่ผู้เรียนจำเป็นต้องมีประกอบด้วย การคิดเชิงวิพากษ์และการแก้ปัญหา การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม ตลอดจนการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัลและสารสนเทศ ซึ่ง Active Learning สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยพัฒนาทักษะเหล่านี้ได้อย่างรอบด้านเพราะทุกกิจกรรมที่ผู้เรียนลงมือทำจะกระตุ้นให้เกิดการใช้ความคิดวิเคราะห์ การสร้างสรรค์ และการแลกเปลี่ยนมุมมองกับผู้อื่น อีกทั้งยังเป็นการฝึกใช้เทคโนโลยีอย่างเหมาะสมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานในโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กรอบแนวคิดการบูรณาการ Active Learning เข้ากับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงเป็นแนวทางสำคัญของการจัดการศึกษาในปัจจุบันเพราะไม่เพียงแต่ทำให้ผู้เรียนมีความรู้แต่ยังสร้างคนรุ่นใหม่ที่มีพร้อมปรับตัวและสร้างคุณค่าในสังคมอนาคต

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเพื่อพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

1. บทบาทของผู้สอน

ในกระบวนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก ผู้สอนทำหน้าที่เปลี่ยนจากผู้ถ่ายทอดความรู้โดยตรงไปเป็น ผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ช่วยสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น และคอยกระตุ้นให้เกิดการคิดเชิงวิเคราะห์ (Prince, 2004) นอกจากนี้ ผู้สอนยังทำหน้าที่เป็น ผู้ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้เหมาะสมกับเนื้อหาและความแตกต่างของผู้เรียน เช่น การออกแบบกิจกรรมกลุ่ม การใช้ปัญหาเป็นฐาน หรือการใช้โครงการเป็นฐาน (Hmelo-Silver, 2004) อีกบทบาทสำคัญคือการ เป็น ผู้ประเมินผลแบบต่อเนื่องและสะท้อนกลับ (Feedback & Assessment) โดยการให้ ข้อเสนอแนะในระหว่างการเรียนรู้ ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนสามารถปรับปรุงและพัฒนาทักษะของตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (Black & Wiliam, 2009)

2. บทบาทของผู้เรียน

ผู้เรียนใน Active Learning ต้องมีบทบาทเชิงรุกมากขึ้น โดยเริ่มจากการเป็น ผู้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้น ทั้งในเชิงการตั้งคำถาม การอภิปราย และการลงมือทำกิจกรรม (Freeman et al., 2014) ผู้เรียนยังเป็น ผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและกลุ่ม ผ่านการสืบค้น ข้อมูล การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และการทำงานร่วมกับเพื่อนในชั้นเรียน (Johnson, Johnson, & Smith, 1998) สิ่งนี้ส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนา ทักษะการคิด การสื่อสาร และการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งถือเป็นทักษะหลักของศตวรรษที่ 21 และจำเป็นสำหรับการปรับตัวในโลก ที่มีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็ว (Trilling & Fadel, 2009)

3. ตัวอย่างกลยุทธ์การจัดกิจกรรม

เพื่อให้ Active Learning สามารถบรรลุผลได้จริง ผู้สอนควรเลือกใช้กลยุทธ์ที่หลากหลาย เช่น

การเรียนรู้เชิงโต้ตอบ (Interactive Learning) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอนและเพื่อนร่วมชั้นผ่านกิจกรรมถาม-ตอบ เกม หรือเครื่องมือดิจิทัล (Prince, 2004)

การอภิปรายกลุ่ม (Group Discussion, Debate) ซึ่งช่วยเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การฟังเชิงลึก และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (Brookfield & Preskill, 2005)

กรณีศึกษา (Case Study) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิเคราะห์สถานการณ์จริง ค้นหาวิธีแก้ปัญหา และเชื่อมโยงความรู้กับโลกความเป็นจริง (Herreid, 2011)

เกมการเรียนรู้ (Gamification) ที่ผสมผสานองค์ประกอบของเกม เช่น คะแนนสะสม หรือการแข่งขัน เพื่อเพิ่มแรงจูงใจและทำให้การเรียนรู้สนุกสนานมากขึ้น (Deterding et al., 2011)

การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเสริม (Active Learning) เช่น การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ แอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้ หรือสื่อมัลติมีเดียที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้และพัฒนาทักษะดิจิทัล (Zhu, 2010)

กล่าวโดยสรุป การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกช่วยสร้างบทบาทใหม่ทั้งสำหรับผู้สอน และผู้เรียน โดยผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้ประเมินผล ส่วนผู้เรียนต้องมีบทบาทกระตือรือร้นในการสร้างองค์ความรู้และฝึกทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 กลยุทธ์การจัดการกิจกรรมที่หลากหลายยังเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้ Active Learning ประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน

ผลลัพธ์และประโยชน์ของ Active Learning

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ได้รับการยอมรับว่าเป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนในหลายมิติ ไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แต่ยังเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการใช้ชีวิตและการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยสามารถอธิบายผลลัพธ์และประโยชน์หลัก ๆ ได้ดังนี้

1. พัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skills: HOTS)

Active Learning กระตุ้นให้ผู้เรียนใช้การคิดเชิงวิเคราะห์ การประเมินค่า และการสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นทักษะการคิดระดับสูงตามกรอบของ Bloom's Taxonomy การทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติ เช่น การแก้ปัญหาและการอภิปราย ช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะการคิดที่ลึกซึ้งและสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ในสถานการณ์ใหม่ได้ (Anderson & Krathwohl, 2001; Prince, 2004)

2. ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและภาวะผู้นำ

กิจกรรม Active Learning ส่วนใหญ่มักจัดในลักษณะกลุ่ม ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้เรียนฝึกการสื่อสาร การแบ่งบทบาท และการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วม สิ่งนี้ช่วยสร้างทักษะการทำงานเป็นทีมและยังพัฒนาภาวะผู้นำจากการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การประสานงาน และการนำเสนอ (Johnson, Johnson, & Smith, 1998)

3. เพิ่มแรงจูงใจและความรับผิดชอบในการเรียนรู้

เมื่อผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้มากขึ้น พวกเขาจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของตนเอง ทำให้มีแรงจูงใจในการเรียนมากขึ้น และตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อผลการเรียนรู้ การใช้วิธีการที่สนุกและท้าทาย เช่น เกมการเรียนรู้หรือการใช้เทคโนโลยี ยังช่วยเพิ่มแรงกระตุ้นได้อย่างมีนัยสำคัญ (Deci & Ryan, 2000; Freeman et al., 2014)

4. เชื่อมโยงทักษะกับการทำงานและการใช้ชีวิตจริง

Active Learning มีจุดเด่นในการนำสถานการณ์จริงหรือใกล้เคียงความเป็นจริงมาเป็นฐานในการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นกรณีศึกษา โครงการ หรือการแก้ปัญหาจริง สิ่งนี้ช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริงทั้งในชีวิตประจำวันและในการทำงาน เช่น การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน การคิดสร้างสรรค์ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Hmelo-Silver, 2004; Trilling & Fadel, 2009)

กล่าวโดยสรุป Active Learning ไม่ได้เป็นเพียงวิธีการสอนที่เพิ่มความน่าสนใจให้แก่การเรียนรู้ แต่ยังเป็นกลไกที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนในมิติต่าง ๆ ทั้งทางปัญญา สังคม อารมณ์ และวิชาชีพ ซึ่งทำให้ผู้เรียนพร้อมเผชิญกับความท้าทายในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

อุปสรรคและความท้าทาย

แม้ว่า Active Learning จะมีประโยชน์อย่างมากต่อการพัฒนาผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แต่การนำไปใช้จริงยังเผชิญอุปสรรคและความท้าทายหลายประการที่ต้องได้รับการพิจารณาและแก้ไข

1. ความพร้อมของครูผู้สอนและการปรับบทบาท

ครูผู้สอนจำนวนมากยังคงคุ้นชินกับบทบาทผู้ถ่ายทอดความรู้เชิงบรรยาย จึงเกิดความท้าทายในการปรับตัวไปสู่บทบาทใหม่ในฐานะผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) ที่ต้องออกแบบกิจกรรมและกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง หากขาดการพัฒนาทักษะหรือการอบรมต่อเนื่อง ครูอาจประสบความยากลำบากในการนำ Active Learning ไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (Michael, 2007)

2. เวลาและทรัพยากรที่จำกัด

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกต้องการเวลาในการเตรียมการมากกว่าแบบบรรยาย อีกทั้งยังต้องการสื่อ อุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติ

จริง ในบางบริบทที่ทรัพยากรมีจำกัด เช่น โรงเรียนชนบทหรือมหาวิทยาลัยขนาดเล็ก การจัด Active Learning อาจไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มรูปแบบ (Prince, 2004)

3. จำนวนผู้เรียนในชั้นเรียนที่มาก

ห้องเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนมากทำให้การดูแลรายบุคคลและการจัดกิจกรรมกลุ่มมีความยากลำบาก ผู้สอนอาจไม่สามารถติดตามการมีส่วนร่วมของผู้เรียนทุกคนได้อย่างทั่วถึง จึงทำให้ผลลัพธ์ของ Active Learning ไม่เต็มศักยภาพ (Freeman et al., 2014)

4. การประเมินผลที่ยังเน้นการสอบข้อเขียน

ระบบการศึกษาหลายประเทศรวมถึงไทยยังคงเน้นการสอบข้อเขียนแบบทดสอบมาตรฐาน ซึ่งวัดได้เพียงความรู้เชิงจำ ไม่สามารถสะท้อนทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา หรือการทำงานร่วมกันได้อย่างแท้จริง การขาดเครื่องมือประเมินที่เหมาะสมจึงเป็นอุปสรรคสำคัญ (Biggs & Tang, 2011)

5. ความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยีและการเข้าถึงสื่อ

ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการสนับสนุน Active Learning อย่างไรก็ตาม นักเรียนบางกลุ่มอาจขาดโอกาสเข้าถึงอินเทอร์เน็ต อุปกรณ์ หรือสื่อดิจิทัลที่จำเป็น ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเรียนรู้และลดทอนประสิทธิภาพของการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Zhu, 2010)

โดยสรุป อุปสรรคเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การนำ Active Learning ไปใช้จริงต้องอาศัยการสนับสนุนจากหลายฝ่าย ทั้งการพัฒนาครู การลงทุนด้านทรัพยากร การปรับระบบการประเมิน และการลดความเหลื่อมล้ำด้านเทคโนโลยี เพื่อให้ Active Learning สามารถเป็นกลไกหลักในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) สามารถดำเนินการไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน จำเป็นต้องมีแนวทางการพัฒนาและข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมทั้งในระดับหลักสูตร ครูผู้สอน นวัตกรรมการสอน ระบบการประเมิน และนโยบายการศึกษา

1. การพัฒนาหลักสูตรที่บูรณาการ Active Learning อย่างเป็นระบบ

หลักสูตรการศึกษาควรถูกออกแบบให้บูรณาการ Active Learning ไว้ในโครงสร้างอย่างชัดเจน ทั้งในด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ วิธีการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผล การ

มีกรอบหลักสูตรที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้สอนสามารถวางแผนกิจกรรมที่สอดคล้องกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ได้ (Biggs & Tang, 2011)

2. การอบรมพัฒนาครูให้ทักษะด้านการจัดกิจกรรม Active Learning

ครูผู้สอนควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านแนวคิดและทักษะปฏิบัติในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการมีชุมชนวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) สิ่งนี้ช่วยให้ครูสามารถปรับบทบาทจากผู้ถ่ายทอดความรู้มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกได้อย่างแท้จริง (Michael, 2007)

3. การสร้างนวัตกรรมการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงและเทคโนโลยี

นวัตกรรมการเรียนรู้อาจเชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของผู้เรียน เช่น โครงการชุมชน การแก้ปัญหาสังคม และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างทั้งความรู้และทักษะดิจิทัลที่จำเป็น (Zhu, 2010) การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์หรือสื่อดิจิทัลยังช่วยเพิ่มโอกาสในการเรียนรู้เชิงโต้ตอบและการทำงานร่วมกัน

4. การพัฒนาระบบการประเมินที่เน้นสมรรถนะ (Competency-Based Assessment)

ระบบการประเมินควรมุ่งวัดความสามารถเชิงสมรรถนะของผู้เรียนมากกว่าการทดสอบความจำแบบดั้งเดิม เช่น การประเมินโครงการ การสะท้อนผลการเรียนรู้ (Reflective Journals) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) ซึ่งสะท้อนการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา และการทำงานร่วมกันได้ชัดเจนกว่า (Wiggins & McTighe, 2005)

5. การสนับสนุนด้านนโยบายและทรัพยากรจากภาครัฐและสถานศึกษา

การขับเคลื่อน Active Learning จำเป็นต้องมีการสนับสนุนจากนโยบายการศึกษา เช่น การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน การลดจำนวนผู้เรียนต่อห้อง การพัฒนาสื่อการเรียนรู้ และการให้แรงจูงใจแก่ครูในการพัฒนาการสอนรูปแบบใหม่ ๆ หากขาดการสนับสนุนด้านนโยบายและทรัพยากร Active Learning อาจไม่สามารถขยายผลได้อย่างกว้างขวาง (Prince, 2004; Freeman et al., 2014)

กล่าวโดยสรุป แนวทางการพัฒนา Active Learning ควรดำเนินการอย่างบูรณาการในหลายมิติ เพื่อสร้างระบบนิเวศทางการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างแท้จริง

สรุป

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกหรือ Active Learning เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ไม่ว่าจะเป็นการคิดเชิงวิพากษ์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การทำงานร่วมกัน ตลอดจนการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์ แนวทางนี้ไม่ใช่เพียงเทคนิคการสอนแต่เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ทางการศึกษาที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการสร้างองค์ความรู้และประสบการณ์ด้วยตนเอง ทำให้การเรียนรู้มีความหมายและเชื่อมโยงกับชีวิตจริง นอกจากนี้ Active Learning ยังสะท้อนทิศทางการศึกษาในยุคดิจิทัลที่ผู้เรียนจะเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ ขณะที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้สนับสนุนการเรียนรู้ การขับเคลื่อนกระบวนการทัศน์นี้อย่างจริงจังจะนำไปสู่ระบบการศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกและสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพพร้อมเผชิญความท้าทายของอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (Eds.). (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.
- Biggs, J., & Tang, C. (2011). *Teaching for Quality Learning at University* (4th ed.). Maidenhead: Open University Press.
- Black, P., & Wiliam, D. (2009). Developing the theory of formative assessment. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 21(1), 5–31.
- Bonwell, C. C., & Eison, J. A. (1991). *Active Learning: Creating Excitement in the Classroom*. ASHE-ERIC Higher Education Report No. 1. Washington, DC: The George Washington University.
- Brookfield, S. D., & Preskill, S. (2005). *Discussion as a Way of Teaching: Tools and Techniques for Democratic Classrooms* (2nd ed.). San Francisco, CA: Jossey-Bass.

- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The “what” and “why” of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
- Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. In J. Bellanca & R. Brandt (Eds.), *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn* (pp. 51–76). Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining “gamification.” In *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference: Envisioning Future Media Environments* (pp. 9–15). ACM.
- Eshet-Alkalai, Y. (2004). Digital literacy: A conceptual framework for survival skills in the digital era. *Journal of Educational Multimedia and Hypermedia*, 13(1), 93–106.
- Facione, P. A. (2011). *Critical Thinking: What It Is and Why It Counts*. Millbrae, CA: Insight Assessment.
- Freeman, S., Eddy, S. L., McDonough, M., Smith, M. K., Okoroafor, N., Jordt, H., & Wenderoth, M. P. (2014). Active learning increases student performance in science, engineering, and mathematics. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(23), 8410–8415.
- Herreid, C. F. (2011). Case study teaching. *New Directions for Teaching and Learning*, 2011(128), 31–40.
- Hmelo-Silver, C. E. (2004). Problem-based learning: What and how do students learn?. *Educational Psychology Review*, 16(3), 235–266.
- Johnson, D. W., Johnson, R. T., & Smith, K. A. (1998). *Active Learning: Cooperation in the College Classroom* (2nd ed.). Edina, MN: Interaction Book Company.
- Michael, J. (2007). Faculty perceptions about barriers to active learning. *College Teaching*, 55(2), 42–47.

- Prince, M. (2004). Does active learning work? A review of the research. *Journal of Engineering Education*, 93(3), 223–231.
- Robinson, K. (2011). *Out of Our Minds: Learning to be Creative* (2nd ed.). Chichester: Capstone.
- Thomas, J. W. (2000). *A Review of Research on Project-Based Learning*. San Rafael, CA: Autodesk Foundation.
- Trilling, B., & Fadel, C. (2009). *21st Century Skills: Learning for Life in Our Times*. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Wiggins, G., & McTighe, J. (2005). *Understanding by Design* (Expanded 2nd ed.). Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Zhu, C. (2010). Teacher roles and adoption of educational technology in the Chinese context. *Journal of Educational Technology Development and Exchange*, 3(1), 1–16.
- Zubaidah, S. (2016). 21st century skills: Skills and competencies for the future. In *Conference Proceedings of the 2016 International Conference on Educational Research and Innovation* (pp. 23–38).